

R. AUTY, Handbook of Old Church Slavonic, Part II: Texts and Glossary, London East European Series Group I, University of London Athlone Press 1960, str. X + 148.

Djelo je očito trebalo da izađe u istoj knjizi s prvim dijelom, sa staroslavenskom gramatikom koju je izradio profesor Londonskog sveučilišta G. Nandriš (v. gore). To se vidi odatle, što bi u protivnom slučaju pisac jamačno na početku knjige (ili ispred rječnika, ili bilo gdje drugdje) donio obje azbuke, da čitaocu olakša čitanje i da ga ne prisiljava da po potrebi zaglêda u drugu knjigu (u prvi dio, u kojem se npr. glagoljska slova na str. 3—4. po svojem duktusu dosta razlikuju od slova u tekstu iz Kijevskih listića (na str. 50) koji je jedini otisnut glagoljicom). Na usku vezu s gramatikom upućuju i oznake paragrafa uz riječi u Rječniku, koje nisu objašnjene u uvodnim napomenama uz taj Rječnik.

U izboru iz bibliografije (Select Bibliography) dano je samo ono što je najvažnije (ili što se piscu činilo najvažnije). Kako je knjiga bila dosta duga u štampi (posljednji je bibliografski podatak u ovom dijelu iz god. 1957), nisu u njoj mogli biti spomenuti prijevodi ŽK i ŽM njemački (J. Bujnoch, Zwischen Rom und Byzanz, Graz-Wien-Köln 1958) i poljski (T. Lehr-Splawiński, Żywoty Konstancy i Metodego (obszerne), Poznań 1959).

U kraćem uvodu, koji iza toga slijedi, pisac je držeći se uglavnom tradicije koja nije mnogo odmakla od stanja koje je na tom polju utvrđeno prije trideset godina, dao na 14 strana sažet prikaz o sv. Braći, o slav. azbukama i o najvažnijim stsl. spomenicima. On doduše misli da bi vokalizacija jora i jera (o, e) mogla biti dokaz da Marijinsko evanđelje nije prepisano na hrvatskom području, no poznato je da se ta vokalizacija dosta dugo držala na hrvatskom području, ispor. *eda kogda rečeb vragb moi* (usquequo exaltabit inimicus meus Ps. 12,5), *i nêstb iže ukriet teploti ego* (nec est qui se abscondat a calore eius Ps. 18,7), *egda ubiêše e togda vziskovahu ego*. (cum occideret eos querebant eum, prema Sin. *ta v âpêkτενεv âvtoús tote êζήτουv âvtoúv* (Ps. 77, 34), pa *semr'tb, semr'tni* (Ps. 6, 6. 7, 14. 5, 6 itd.) uz normalne nastavke *-emb, -ehb* (od *-omb, -ohb, ljudemb, v'stemb, pečaleh, pohotehb, ustehb*) itd. a to je ipak u glagoljskim brevijarima iz XIV vijeka (u Pariškom, koji Vajs meće u god. 1380, i u Senjskom iz 1359), a ne u spomeniku iz XI vijeka u koji se meće Marijinsko evanđelje.

Izbor tekstova nije bogat ali je biran te obuhvaća sve kanonske tekstove a od nekanonskih Ostromirovo evanđelje, Samuilov natpis, Praški i Frizinški listići. Na kraju je dan paralelni tekst (L. X, 25—37) iz Zo Ma As Sa i Os. Očekivalo bi se, kada se već nije davao tekst za mlađu bugarsku i makedonsku redakciju (koje su, napokon uže vezane za kanonske tekstove), da će pisac donijeti bar jedan tekst iz hrvatske ili srpske redakcije, koje po važnosti ne zaostaju za ruskom a kulturnohistorijski su važnije od češke (u Praškim listićima) ili slovenske (ako se ona može tako nazvati, u Frizinškim listićima, kod kojih je — ako se već nije htjela dati staroslovenska rekonstrukcija — na početku, u opisnom dijelu, trebalo navesti ključ po kojem ove tekstove treba čitati.

Možda nije trebalo davati Samuilov natpis iz 993: jedno stoga što ovakav, kakav je ovdje (i kakav je ovdje kod Selišćeva, na koga pisac upućuje, i kakav je drugdje), može da izazove dojam kao da se radi o velikom natpisu, na velikoj mramornoj ploči, a znamo da nije tako pa se, štoviše, s nekih strana postavlja pitanje, je li to uopće ploča cara Samuila ili nekog drugog Samuila koji je tada živio, i drugo, što danas već znamo za nekoliko ćiriličkih natpisa iz jugoistočnih i sjeveroistočnih strana koji su ili zanimljiviji ili stariji od ovoga. Nezgodno je što se piscu na kraju potkrala greška u datiranju (5501 mjesto 6501).

Rječnik je podijeljen na dva dijela, na ćirilički i na latinički (u kojem su navedena samo neka posebna mjesta i neki oblici iz Frizinških odlomaka; šteta je što i tu nije svugdje navedeno kako te oblike npr. *uzemogoki*, *pocazen* ili sl. — treba čitati). Kako to već redovno biva, u rječnicima ove vrste (koji treba da su kratki i koncizni) redovito ima i sitnih omašaka i sitnih nedosljednosti (isp. *Grigorъ* a nema *Grigori*, iako u tekstu dolazi i ovaj oblik, *istinъnъ* mjesto *istinъnъ*, *Eduptъ* i *Elisavetъ* ili *Eriho* i *Jeriho*, *svrebro* (*svrebro*) ali samo *svrebrъnъ*, ima participi *zamatorêvъši* kao protoleksu, iako se inače navode infinitivi a ne participi, pa azbučni red *pasti* — *pastuhrъ* — *paska* — *pasti* — *pastyrъ*, i sl.). Dobro je da takvih omašaka ima izuzetno malo, tako da iščezavaju u nizu ostalih riječi i oblika.

Tehnička je oprema knjige izvanredna. Tekstovi su mahom preneseni fotomehaničkim putem iz najboljih izdanja koja postoje, i sve je otisnuto u krasnom offset tisku, koji kod nekih spomenika, kao što je npr. Ostromirovo evanđelje na str. 83—87. i 102—106, čitaocu izvanredno plastično i svojom dekorativnošću i estetskim oblikom izvanredno impresivno dočarava izvorni rukopis.

To je prva staroslavenska hrestomatija za engleske studente s engleskim uvodom i engleskim rječnikom i komentarom. Englezi su dugo čekali na takvu knjigu, ali iako su se načekali, imali su na što da čekaju. Autyeva je hrestomatija (ukrašena i sa nekoliko snimaka iz izvornih rukopisa, iz As i Su) svojom solidnošću jedna od najboljih i svojom opremom svakako najljepša staroslavenska hrestomatija koja je uopće dosada izdana. Ovo ima još veće značenje ako uzmemo u obzir da je engleski jezik danas najrašireniji na svijetu i da na taj način staroslavenski tekstovi postaju neposredno pristupačni svima lingvistima i historicima kulture na svih pet kontinenata.